ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Боғот туман

2024 йил 26 ноябрь

Боғот туманлараро иқтисодий судининг судьяси А.Н.Турақулов раислигида, судья ёрдамчиси У.Зариповнинг котиблигида, Тупроққальа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаллари кенгаши даъвогар "Нур Муниса" фермер хўжалиги манфаатида, жавобгар — "Тупроққальа текстил" МЧЖ ҳисобидан 250.662.197 сўм асосий қарз, 125.331.098 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича тарафлар иштирокисиз бўлиб ўтган очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

АНИКЛАНДИ:

"Hyp Myниса" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва "TUPROQQAL`A TEXTIL" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида 2023 йил пахта хомашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" ўзининг 2023 йил учун "Агротехнологик харитаси" (бизнес режаси)га асосан 32,5 гектар ер майдонидан 106,8 тонна пахта хом-ашёсини "Буюртмачи" га етказиб бериши, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофиқ ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шунингдек, шартноманинг 4.5-бандига кўра, махсулот белгиланган тартибда қабул қилиб олинган вақтдан бошлаб 100 фоиз махсулот ҳақи 2023 йил 31 декабрь санасига қадар, тўлиқ тўлаб берилиши лозим эди.

Шартноманинг 4.6-бандида эса, маҳсулотни транспортда ташиш ва тушириш харажатлари "Буюртмачи" ҳисобидан ҳақиқий вазн бўйича ва бутун масофа учун ҳосил йилининг 31 декабрига қадар амалга оширилади.

Даъвогар томонидан жавобгарга жами 453 162 197 сўмлик махсулот берилган бўлсада, жавобгар томонидан жами 202 500 000 сўм ушланма ва тўловлар амалга оширилиб, 250 662 192 сўм қарздорлик юзага келган.

Низони ўзаро ҳал этиш чораси сифатида даъвогар томонидан юборилган талабнома жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Тупроққалъа туман фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 250.662.197 сўм асосий қарз, 125.331.098 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мухокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган даъвогар вакилли суд мажлисида иштирок этмасдан, ишнинг даъвогар вакиллари иштирокисиз куриб чиқишни сўраб мурожаат қилган.

Суд мухокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган жавобгар суд мажлисида вакили иштирокини таъминламади.

Суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 127, 128 ва 170-моддалари талабига кўра, ишни даъвогар ва жавобгарнинг иштирокисиз кўриш мумкин деб хисоблайди.

Суд, иш хужжатларни ўрганиб, иш хужжатларини инобатга олиб, куйидаги асосларга кўра даъвони қисман қаноатлантиришни, даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантиришни рад қилишни ва ишни кўриш билан боғлиқ суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 16-моддасига асосан ушбу Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқ ва манфаатларига, ушбу Конституциянинг биринчи бўлимида назарда тутилган асосий принцип ва нормаларга зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш юзасидан қабул қилинади. Бирорта қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституциянинг принцип ва нормаларига зид бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда белгиланган бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Кодекснинг 466-моддасида эса, қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Агар маҳсулот етиштирувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларини бажармаганлиги оқибатида қишлоқ хўжалиги маҳсулоти контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда олинмаслиги олдиндан маълум бўлиб қолса, тайёрловчи шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни ва зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Иш хужжатларидан кўринишича, тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан даъвогар томонидан жавобгарга 453 162 197 сўмлик махсулот берилган бўлсада, жавобгар томонидан жами 202 500 000 сўм

ушланма ва тўловлар амалга оширилиб, 250 662 192 сўм қарздорлик юзага келган. Етказиб берилган маҳсулот жавобгар томонидан қабул қилинганлиги электрон тарзда тасдиқланган ҳисобварақ-фактуралар ва тарафлар ўртасида тузилган далолатнома билан тасдиқланади.

Мазкур холатда суд, жавобгардан даъвогар фойдасига 250 662 192 сўм асосий қарздорликни ундиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар ўзининг даъво талабида жавобгардан тўлов кечиктирилганлиги учун 125 331 098 сўм пеня ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 260, 262-моддасига кўра, конун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади. Неустойка тўгрисидаги келишув ёзма шаклда тузилиши керак.

Шартноманинг 5.4-бандида, мазкур шартномага мувофик белгиланган муддатларда бўнак (аванс) маблағларини, топширилган (юклаб жўнатилган) пахта хом-ашёси ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлиги учун "Буюртмачи" "Хўжалик" ка белгиланган устамалар тўланиши инобатга олинмаган ҳолда асоссиз тўлашдан бўйин товлаган сумманинг 20 фоизи микдорида жарима тўлашлиги кўрсатилган.

Бирок, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўгрисидаги фукаролик конун хужжатларини кўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 4-бандига асосан ФКнинг 326-моддасига мувофик суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 326-моддасига мувофик, суд қарздор томонидан мажбуриятларнинг бажарилиш даражасини, мажбуриятда иштирок этувчи тарафларнинг мулкий аҳволини, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиб, неустойка микдорини камайтиришга ҳақли.

Шунга кўра, суд даъво талабидаги кечиктирилган тўловлар учун хисобланган пеня ундириш талабини кўриб чикиб, жавобгар томонидан мажбуриятлар бажарилиши даражасини инобатга олиб, пеня суммасини камайтириб, жавобгардан 35 092 708 сўм пеня ундиришни, пенянинг колган кисмини каноатлантиришни рад килишни лозим деб топади.

Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 118-моддасига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг каноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Агар даъвогар томонидан билдирилган неустойкани ундириш ҳақидаги талаб асосли бўлиб, бироқ унинг миқдори қонунчиликда белгиланган

хукукдан фойдаланилган холда суд томонидан камайтирилган бўлса, суд харажатларининг камайтирилиши хисобга олинмаган холда ундирилиши лозим бўлган неустойка суммасидан келиб чиккан холда, суд харажатлари жавобгарнинг зиммасига юклатилиши лозим.

Қайд этилганларга кўра, суд даъвогарнинг даъво талабларини қисман қаноатлантириб, жавобгар ҳисобидан даъвогар фойдасига 250 662 197 сўм асосий қарз ва 35 092 708 сўм пеня ундиришни, жавобгардан республика бюджетига 7 519 866 сўм давлат божи ундиришни даъвони қолган қисмини рад этишни лозим деб топади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 66, 68, 113, 118, 128, 129, 170, 176-179, 186-моддаларини қўллаб, суд

карор килди:

Даъвогарнинг даъвоси кисман каноатлантирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL'A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан даъвогар "Нур Муниса" фермер хўжалиги фойдасига 250 662 197 сўм асосий қарз ва 35 092 708 сўм пеня ундирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL'A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан Тупроққалъа туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фойдасига олдиндан тўланган 37 500 сўм почта харажати ундирилсин.

Жавобгар "TUPROQQAL' A TEXTIL" масъулияти чекланган жамиятидан Республика бюджети фойдасига 7 519 866 сўм давлат божи ундирилсин.

Даъво талабининг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарори устидан Хоразм вилоят судининг иҳтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига шу суд орҳали бир ой ичида апелляция тартибида, ҳал ҳилув ҳарори ҳонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибида шикоят бериш (протест келтириш) мумкин.

Судья А.Туракулов

